

STM 1921

**Strödda anteckningar om C. J. L. Almqvist
enkannerligen såsom tondiktare**

Av Sim. Marström

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

3. En dotter, d. i femte månaden.
4. En son, d. i sitt åttonde år.
5. Friedrich Albrecht Carl f. 12 dec. 1755.
6. Christina Sophie: f. 11 juli 1757. Hovsångerska 1774—79 i Ludwigslust.

Hans tredje hustru: Maria Elenora Rode (en syster till föregående hustrun): f. 26 dec. 1729, d. 17 jan. 1770.

Barn i tredje äktenskapet:

1. Georg Johan Abraham: f. 29 juni 1758, d. i Petersburg 27/1 1825. Kapellm. Berw:s far. 1782 fagott. i hovk. 1783—1800 violinist, varpå han flyttade till Petersburg.
2. Christian Ludwig Isaac: f. 27 febr. 1760.
3. En dotter, d. i sitt andra år.
4. En son, d. i sitt andra år.
5. Charlotta Friderika: f. 23 juli 1764.
6. En dotter, d. i sitt fjärde år.
7. En dotter, d. i sitt tredje år.
8. En son, d. i tredje månaden.

Hans fjärde hustru var dotter av registrator Beyer och änka efter Strallman.

Barn i fjärde äktenskapet:

1. En dotter, d. i tredje månaden.
2. Friedrich Wilhelm Carl: f. 28 febr. 1776. † 23/8 1798; fagottist i Ludwigslust.

Christian Friedrich Georg Berwald gifte sig första gången 15 febr. 1781 i Eutin med Hedwig Johanna Maria Struve: f. 21 juni 1760 i Eutin (dotter till hovboktryckare Peter Heinrich Struve). † i Stockholm 15 jan. 1787.

Barn i första äktenskapet:

1. Johann Heinrich: f. 18 dec. 1781, d. 26 jan. 1828.
 2. Georg Friedrich: f. 9 nov. 1783, d. 10 okt. 1805 i Stockholm.
 3. Sophie Henriette Christine: f. 11 dec. 1784.
- Hans andra hustru: Brita Agneta Bruno[au]: f. i Stockholm 1765, d. 26 nov. 1809 [gifta 1789].

Barn i andra äktenskapet:

1. Agneta Charlotta Johanna: f. 16 aug. 1791.
2. En Son d. i sitt andra år.
3. Carolina Gustava Wilhelmina: f. 10 aug. 1794.
4. Franz Adolph: f. 23 juli 1796. † 2/4 1868.
5. Christian August Berwald: f. 28 aug. 1798. † 18/11 1869.
6. Hedwig Friedrika Dorothea: f. 6. mars 1803.
7. En dotter, d. i tredje månaden.
8. Dödfödd.

STRÖDDA ANTECKNINGAR OM C. J. L. ALM-QVIST ENKANERLIGEN SÅSOM TONDIKTARE.

Med uttalanden dels av skalden själv, dels av WILH. BAUCK, LEONARD HÖJER, A. F. LINDBLAD, P. G. AHNfelt, P. D. A. ÅTTERBOM, MALLA MONTGOMERY-SILFVERSTOLPE, FREDRIKA BREMER, A. TH. LYSANDER, J. L. RNEBERG, ZACH. TOPELIUS, C. R. NYBLUM, VENDELA OCH SIGNE HEBBE, VERNER VON HEIDENSTAM m. fl.

Av SIM. MARSTRÖM.

Författaren till Törnrosens bok, ALMQVIST CARL JONAS LUDVIG, »Sveriges genialaste diktare» (f. i Stockholm d. 28 nov. 1793; död i Bremen d. 26 sept. 1866) är ju, eller borde dock vara, ganska allmänt känd. Carlbergslektorn, sedermera rektorn vid nya elementarskolan i Stockholm, filosofie doktorn och »fantasiemagistern» Almqvist, utgivare av diverse läroböcker i både levande och döda språk, i aritmetik, geometri, svensk språklära och rättstavningslära (i 20 upplagor) torde icke heller vara en okänd man. Kanske man även hört talas om kanslisten i eklektisk-expeditionen, e. o. amanuensen vid Kungl. biblioteket, titulerad kungl. sekter Almqvist, eller om »friborne dannemannen» Love Carlson på Gravsund i Värmland, densamme som någon tid kunde skriva sig såsom godsägare och herre till Antuna i Uppland, eller — när nöden stod för dörren och »Sveriges största snille» höll på att svälta ihjäl¹ — regementspastor Almqvist med 170 riksdaler i årlig lön.

Mindre känd är nog kartritaren, järnbruksbokhållaren, räknenskapsföraren, korrekturläsaren och tidningsmannen Almqvist, och ungefär lika litet känd lär väl av de flesta *tonsättaren* Almqvist numera vara.

¹ Statsrådet Wærn, så berättas det, gick en dag 1846 upp till konung Oscar och yttrade: »Ers Majestät, det går ej an, att Sveriges största snille svälter ihjäl.» Man utnämnde då Almqvist till regementspastor vid kgl. lifbeväringen. (Arv. Ahnfelt).

Språkläraren Mr. Gustavi, som i Amerika på lediga stunder upptecknade indianska melodier åt sina svenska vänner; och enslingen i Bremen, gamle Carl Westermann, som ingen alls kände, eller ock ingen ville kännas vid, han som under en mer än 15-årig landsflykt — hemlös, fredlös — hade irrat omkring i främmande land under främmande namn, som ännu i det sista i »Svenska Rim» arbetade på sin levnads stora tänkebok, sin »liber rosarum» — det var dock alltjämt samme man, Törnros-skalden, universalgeniet, C. J. L. Almqvist¹.

I detta sammanhang kunna vi icke underlåta att ur Törnrosens bok anföra ett uttalande, där denna brokiga och krokiga levnadsbana, som väl förgäves söker sitt motstycke i världslitteraturens historia, med Almqvists oefterhärmliga humor och satiriskt spetsade penna sålunda skildras: »Det berättas tillförlitligt, att denna varelse (Törnrosbokens förf.) — oakadt all fantasi, som himlen för ingenting och af misstag slösat på honom — förnedrat sig ända till den grad, att han ritat kartor för att förtjäna pengar, att han renskrifvit otaliga sexterner i kongl. embetsverk, att han hållit skola, författat tolf års digra och svåra räkenskaper; ja, till och med, att han en lång tid om kvällarna brukat för pengar läsa korrektur på ett Dagblad; att han vid ett bruk² vägt järn och spik, *skrifvit musik, spelat fiol* för bönder och . . . och notabene allt detta icke under förtviflan, i rus, sorg, raseri eller fylleri, hvori vore något sublimt; hvori, med ett ord, en fattig skald dränker sin himmel, när han icke eger medel att kunna tillfredsställa den, och hvarvid ett melankoliskt, ett poetiskt skimmer hvar öfver den armes trälaktighet; utan han skall hafva begått allt med berådt mod och nyktert. — Jag frågar den opartiske, om dylikt kan låta sig göra utan en ganska simpel karakter? — Hvar

¹ I supplement till Gernandts konversationslexikon uppgives, att »rätta skrivsättet för denna släkt är Almqvist» (med u). På de 11 musikhäften, delade i två serier, som innehålla Almqvists »Fria fantasier för piano», förekommer skrivsättet Almqvist (med v) på vardera seriens första häfte och på de övriga skrivsättet med u. — På ett av kompositören själv undertecknat korrekturavdrag till femte häftet har jag funnit skrivsättet C. J. L. Almqvist (med v). I de brev och handlingar med skaldens egenhändiga namnteckning, som stått till mitt förfogande, har jag städse funnit skrivsättet Almqvist (med v) och till yttermera visso samma stavningssätt i ett sigillavtryck med namnet C. J. L. Almqvist. (Se reproducerade titelbladet till Almqvists »Fria fantasier för piano», som i fortsättningen kommer att meddelas.)

² Skillingsfors i Värmland.

träffa vi här den ömtålighet, den känsliga känsla, som oundvikligt medför, att man stöter ifrån sig usla ämnen och dåliga göromål och hellre svälter ihjäl, låter hustru och barn förgås, än man ett enda ögonblick befattar sig med annat än sin högsta kallelse, sin storhet? — Men denna menniska har burit slafbördor och skrattat. Är sådant rätt? Också svarar jag för, att ingen skall gråta öfver honom, ty man hånar menskligheten, då man en tid står upprätt, där man genast borde stupa.» —

Vi ha trott det vara av ett visst intresse att här förutskicka denna den märkvärdige mannens karaktäristiska — dock visst icke uttömmande — skildring av sin växlingsrika verksamhet, i vilken vi ju även finna den musikaliska omnämnd, då vi, genom att utvälja och meddela några bland hans tondikter åsyfta att erinra det stora flertalet av vår tids musikvänner om det faktum, att vi verkligen äga en märklig tonsättare med namnet C. J. L. Almqvist. Följande från skilda håll verkställda insamling av omdömen om Almqvists musik, jämte bifogade anteckningar av utgivaren, avse att utgöra ett förarbete till karaktäristiken av Almqvist såsom tonskald.

Kanske skall det glädja någon, att, ur den glömska, som så länge ruvat över Törnrosmelodierna, åter få höra dem klinga fram som ett genljud från forna dar, då man med hänförelse lyssnade till dem icke blott i »Jaktslottets» salar, utan även i vår studentsång¹; ofta i svenska och kanske oftare och innerligare i finska hem.

I våra dagar (eller närmare bestämt våren 1908, då detta nedskrevs) äro Almqvists kompositioner så gott som alldeles okända, vilket framför allt gäller hans »Fria fantasier för piano»; i musikhandeln lyckades man då knappast uppspara någon Almqvistmusik². Man kände där i regeln till och med ej hans namn såsom tonsättare. Och sådant hade nog i det närmaste förhållandet varit under mer än en mansålder.

Men huru då förklara den hart när fullständiga förgätenhet,

¹ »Redan innan de voro i tryck tillgängliga, hade åtskilliga av Almqvists tonstycken funnit väg till Lund, och studentsångens utmärkte anförare Otto Lindblad hade satt dem för kvartettsång.» (Lysander.)

² Utg. bevarar såsom ett kärt arv från sitt barndomshem en del av de numera så sällsynta »Fantasierna för piano». Hur pass »rara» dessa verkligen äro, framgår därav, att vid efterforskning (1908) blott några enstaka häften funnos kvar hos förläggaren. I ett bokantikvariat uppdagades av en slump ytterligare ett par illa åtgångna häften.

i vilken dessa förr så populära tondikter helt plötsligt råkade? torde någon spörja. — Ja, hemligheten lär nog vara den, att Almqvists musik fick dela öde och lott med honom själv.

Almqvist, den en gång så uppburne skalden¹, (en skaldebroder hade hälsat honom såsom »den svenska poesimens Messias»; en annan skald och litteraturhistoriker såsom »samtidens mäktigaste genius», den föregångsman, efter vilken författaren trodde, att ett nytt tidevarv i vår vitterhet skulle uppkallas; en entusiastisk musikrecensent såg i honom »den tondiktare, genom vilkens kompositioner en ny tid för musiken skulle dagas»; »tillgivenheten för honom», skriver en minnestecknare, »övergick till en slags religion, begåvade och ädla unga män nästan dyrkade honom») denne man stod helt plötsligt inför den allmänna opinionen så djupt sjunken, så hatad och missaktad, att man bland »hyggligt och anständigt folk» knappt vågade uttala hans namn.

Inom Sverige torde vid den tiden H. B. PALMER hava varit den ende, som offentligen djärvdes göra en invändning. Så skriver han bland annat: »Man hör en total fördömdelse här och där uttalas öfver Almqvist, utan den ringaste hänsyn till mannens kolossal förtjänster om Sveriges litteratur och läroverk. Sådant vittnar om dåligt sinne.»

»Man insåg icke», har sedermera (i Svensk Literatur-tidskrift, 1867, sid. 65) en kritiker yttrat, »att det är orättvisa att döma en mans goda gärningar med hans onda; att göra misstänkta

¹ P. WIESELGREN yttrar i »Sveriges sköna Litteratur»: »Almqvist har af många ansetts såsom en prosatör af högsta ordningen i vår litteratur. Rättare ställes han utom ordningen — såsom utomordentlig.» — »Almqvist täflar med Calderon och Ariosto».

Diktarens vän J. A. HAZELIUS skriver: »Det har bara det med sig, när man läser Almqvists arbeten, att man mister smaken för nästan allting annat, utom Guds ord.»

Den i övrigt så kärve kritikern C. F. BERGSTEDT hälsar Törnrosbokens första framträdande (i duodesupplagan) med följande entusiastiska ord: »Något ledigare, och med sitt stilistiska själfsväld behagligare, något friskare, doftrikare och mera hänförande än dessa små band, åtminstone vid den första läsningen, torde man hafva svårt att upptäcka i den svenska litteraturen.»

T. o. m. Almqvists hätska vedersakare i den mot honom flentligt stämda tidningen »Svenska Biet» vitsordade »kraften af hans jettemannatur, kraften af hans snille och sällsynta företagsamhet» (d. 27/8 1843). »En man, hvilken i mer än en betydelse kan kallas det Svenska folksnillet» (d. 4/4 1843).

de sanningar, han uttalat, genom att beröfva dem kraften af en öfvertygelse; att förneka skalden, därför att icke människan håller profvet. För den orättvisan var Almqvist föremål: han, distinktionernas man, blef dömd just af oförmågan att distinktuera.»

Sålunda skriver t. ex. P. G. AHNELT i sina »Studentminnen»: »Det hörde till ordningen för dagen att kasta öfver bord allt hvad han i sina bättre dagar producerat, och mången, som varit förtjust af Almqvistska naturpoesien, skyndade nu att förneka dess underbart sköna skapelser; ja nitet gick stundom så långt, att man var färdig att bränna själfva Törnrosens bok.»

Och vidare yttrar Ahnelt: »Jag känner mer än en, som med hänförelse sjungit och spelat de förtrollande melodier, Almqvist komponerat, och med hvilka knappt någonting i svenska konstens historia kan jämföras; mer än en ifrig beundrare af tonskaldens stora begåfning, som nu (efter Almqvists landsflykt) är lika stor förkastare af allt, hvad denne producerat såsom idel styggelse och synd.»¹

Denna uppfattning tycks också ganska snart ha vunnit terräng. Om också icke alla ansågo det för »synd och skam», så var det i alla händelser ej längre »passande» att sjunga och spela den förolyckade landsflyktingens musik, som i stället inom kort »hamnade i skräpvrån», där den kanske ännu enligt en och annan modern kritikers förmenande — efter någon ytlig känedom — anses höra hemma.

Och intet under; det nationella — och icke minst inom musiken — har i vårt land aldrig stått i synnerligen hög kurs. Alltför länge har man hos oss i musikväg haft ett välvilligt öra blott för främlingen och det främmande.

»Svenska sången har mycket tystnat; folkvisorna stå i böcker; psalmerna sjungas i de flesta kyrkor illa; genialiska folkdansar och polskor befinna sig i Ählströms samlingar — hvar får då komponisten höra toner, som skulle kunna gifva honom motivet till en riktigt svensk musik?» är ett yttrande av Almqvist själv. — »Hvad utifrån hit inkommer, stämpladt af beröm, finner svensken, beskedligtvis, vara berömligt; hvad utlänningen sagt icke duga, därom upptäcker också svensken, när han en gång får det, att det verkligen icke duger», är återigen ett uttalande av Almqvist.

¹ Kusiveringen av utgivaren.

Om än någon ljusning under de senaste åren visat sig, kan man dock ännu med fullt fog påstå, att vi alldeles för litet få tillfälle att lyssna till fosterländska toner, på vilka vi visst icke äro vanlottade, men som ha det felet att icke anses moderna. När skall exempelvis GEIJERS, A. F. LINDBLADS, JOSEPHSONS, FRANZ BERWALDS m. fl. äldre tonsättares äktsvenska, melodiska musik — nu tillbakasatt av ett överflöd på mer eller mindre originella musikaliska dagsländor — åter få komma till heders? ¹

ABR. MANKELL har redan på 1860-talet i sin »Musikens historia» synnerligen kraftigt uttalat sin åsikt. Om Adolf Lindblad yttrar han: »Allenast sångerna: »Fågeln på grenen», »Vind, du som smeker», »Hvad månd' det landet heta», »Se konvaljerna små» och »Skjutsgossen» innehålla mera härlig melodi än hundra moderna operor tillsammans.» — Om Geijer heter det: »Konstlitteraturen äger få sångstycken, hvilka, hvad den melodiska skaparkraften vidkommer, äro jämförliga med tondikterna »Vikingen» och »Kolargossen».

Om än sånger av dessa tonsättare stundom höras, så omfattas de dock icke med den värme de äro berättigade till. Och utan värme vissna och dö både rosor och visor. Finnes då väl under sådana förhållanden någon utsikt för »Törnrosmusiken» att ännu en gång få vakna upp till en »seconda primavera», en ny blomstring, ur sin långa vinterdvala? — Den bitande frosten gick ju en gång så obarmhärtigt fram över Törnroslandet.

* *

*

Man får helt visst göra sig beredd på att få höra det påståendet, att, om också den genialiske författaren Almqvist ännu kan låta höra sig, så skulle dock tonsättaren med samma namn icke vara värd att hälsas såsom redivivus.

Den, som läst A. TH. LYSANDERS vidlyftiga och hårdhänta kritik av Almqvists liv och gärning, har helt visst fått den uppfattningen, att den Almqvistiska musiken skulle »för de flesta vara fullkomligt onjuthar». »Hans kompositioner äro rotade»,

¹ Den 9 april 1909 väcktes i Stockholm ett förslag att bilda en »Berwaldsförening» med syftmål att från trycket utgiva Franz Berwalds samtliga musikverk. Förslagsställaren var — betecknande nog — icke svensk; det är fransmannen HENRI MARTEAU, vilken vi ha att tacka för detta vackra initiativ.

heter det, »i en evighetsdröm och sakna vanligtvis så fullkomligt hvarje musikaliskt motiv i vår värld, att man icke kan begripa, hvarför de skulle någonsin hvarken börja eller sluta.» — »De äro tonföljder på måfå; här och där börjar en liten melodi, men försvinner i oupplösta dissonanser, likt en rännil i öknens sand. Det är råa, ofulländade utkast, som väl kunna anses lofva något, men som alls ingenting hålla: där är en liten talang utan skola och flit; där är fantasi, men ingen, som är flygför.» — Det kan man kalla ord och inga visor!

Ett betecknande exempel på Lysanders kritik i ett speciellt fall finner man, då han gör den anmärkningen, att en av Almqvists kompositioner erinrar om — »österrikiska folksången», vilket genast ger honom anledning att beskärma sig över Almqvists »allbekanta melodiska hågkomster»; — en småaktighet och ett ganska stort misstag på samma gång. Man har väl aldrig förr hört talas om, att Almqvist brast i originalitet i sina verk, och allra minst i sin musik.

När sedan den kritiske professorn »til syvende og sidst» tillfogat, att Abr. Mankell ej har någon plats för Almqvist i sin »Musikens historia», så var det väl hans avsikt att med ett vanärande improbatur avfärda den av honom så ringaktade kompositören, och instämmanden torde kanske aldrig komma att saknas i professorns onådiga betyg. Eller skall man våga instämma i WILH. BAUCKS optimistiska uttalande? När denne musikkritiker vid ett tillfälle omnämner tonsättare, som nu äro mindre kända än förr, tillfogar han: »Man skulle kunna beklaga detta förhållande, om man ej visste, att en ofelbar naturlag tillförsäkrade dem en ärofull framtid.»

LEONARD HÖIJER har i sitt »Musiklexikon» lämnat plats åt Almqvist med orden: »Han är ett af de underbaraste och mångsidigaste snillen något land haft att uppvisa.»

Ur »Biografiskt Lexikon» kunna vi anföra det omdömet, att »Almqvists musikalster utmärkte sig genom en stor originalitet, och om förf. rent av med flit överträtt åtskilliga, hittills i den musikaliska lagskipningen erkända regler, så måste man dock erkänna, att igenom dem alla går en djup, underbar, till själens innersta trängande naturton.»

Gernandts konversationslexikon (= Nordisk familjebok) omnämner Almqvist såsom musiker, »bekant för sina egendomligt tilltalande melodier.» —

I Allmänt musiklexikon av TOBIAS NORLIND, det nyaste och utförligaste verk av detta slag, som hitintills utgivits på svenskt språk, vitsordas Almqvists »utomordentliga musikaliska begåvning.» Det heter där bland annat: »Almqvist älskade mest den nationella visan, naturmelodien, likasom han var stor i sina berättelser ur folk- och naturlivet. I dessa melodier stod han självständig på naturalistens grund, här utvecklade ock hans rika ande sin skönaste blomma. Ej många stycken av sådan art äga denna uttryckets styrka och simplicitet, denna känslans sanning och djup. De flesta av dessa melodiska pärlor förekomma i de s. k. »songes».»

Den, som i någon mån känner Almqvist, som diktade med en äkta romantikers subjektiva godtycke, och vilkens hela känsloliv var behärskat av en utpräglad fantastisk mystik, lär nog icke förvånas, om samma excentriska ande, som skönjes i hans övriga verk, även skulle uppenbara sig i hans tondikter. Den hänförde honom väl ofta nog till kompositioner, om vilka en kritiker yttrat, att »de voro att förlikna vid ädelstenar, dem tonskalden av nyck eller arbetsleda vräkt bort oslipade.»

Den verkliga bristen hos Almqvist såsom tonsättare var huvudsakligen av teknisk natur: framför allt en vanvårdad harmonisering. Men även om denna brist medges och kan klandras, återstår dock så mycket av skaparsnille, originell och melodisk skönhet i hans tondikter, att vår i anseende till musikalisk alstring nästan av missväxt lidande tid kunde ha all anledning att taga vara därpå.

Almqvist var ju aldrig musiker ex professo, hans talang som exekutör, och särskilt som pianist, till och med ganska ringa, och i kontrapunktens irrgångar fördjupade han sig aldrig — lätt förklarligt, då han ju icke ägnat sig åt konstnärliga studier i musiken, vilken han, enligt eget yttrande, blott utövade »instinktivt.»¹

Att Almqvist skulle hava varit till den grad musikaliskt

¹ Att Almqvist även spelade fiol, tycks vara föga känt. Vi ha redan i det föregående citerat honom själv i det hänseendet och kunna tillfoga, att han i brev till J. A. Hazelius d. 24 maj 1822 nämner att »bibeln, fiolen och Agrelli aritmetika» då voro hans uteslutande sysselsättningar. A. H. Bergholm meddelar, att då Almqvist under sin tidigare ungdom led av mjältsjuka, var det endast fiolen, som kunde skingra dysterheten.

obildad, att han, såsom förf. till »Sveriges modernaste diktare» m. fl. vilja göra gällande, »icke ens hade kännedom om noterna», håller emellertid ej streck. När Almqvist lämnade sin kondition som informator i baron Hisingers hem på Fagervik i Finland, hade han, såsom han själv skriftligen meddelat sin principal, bland annat även undervisat sin elev, den fjortonårige Fridolf, i »claverspelning», till ett omfång av 28 småstycken. Faktiskt är även, att Almqvist efter återkomsten från Värmland under en bekymmerfull tillvaro i Stockholm, en tid uppehöll sig med korrekturläsning och *notskrivning*; att han för Wilh. Baucks räkning i Amerika upptecknat åtskilliga indianska melodier; att Almqvists son och dotter såsom gåva till Nordiska museet överlämnat en av Almqvist själv *handskriven notbok*, innehållande flera av hans sånger.

Hans vanvårdade harmonisering har, såsom vi redan antytt, framför allt stött »sakkunniga» för huvudet. Men dylika stötestenar äro emellertid mindre sällsynta än man kanske föreställer sig. Låt oss t. ex. blott höra, vad GERHARD SCHJELDERUP yttrar i inledningen till den nyligen¹ utgivna »Minde-Udgave» av »Griegs samlede Sange»:

»OLE BULL har muligvis skrevet »Paa solen jeg ser», men var ude af stand til ordentlig at harmonisere den. Ligesaa LINDEMAN i sin samling af folkemelodier, hvor harmonibehandlingen undertiden virker næsten komisk. GRIEG selv maatte ligesom opøve sit øre før han fandt det rette.»

Hos oss var det först Adolf Fredrik Lindblad, som i sin musik fullt tillgodosåg sångens konstnärliga harmonisering. Och tondiktande vänner togo även vid behov hans sakkunskap i anspråk; Geijers visor, några bland Almqvists »Fria fantasier för piano», samt till och med Wennerbergs Gluntar kunna med hänsyn till harmonibehandlingen vittna om, att A. F. Lindblad haft sin hand med i spelet.

Leonard Höijer och författarinnan Vendela Hebbe, Almqvists intima vänner, lade, såsom det påstås, ofta sista handen vid utgivandet av skaldens senare tondikter. »Almqvist, Bauck, Cronhamn och Höijer», så berättar Signe Hebbe, »var en kvartett, som ofta sågs kring den lilla taffeln i barndomshemmet, till vilken familjen blivit lycklig ägare på nyåret 1843. Vid denna torde

¹ Ovanstående nedskrevs våren 1908.

ett flertal av Almqvists musikaliska intentioner ha harmoniserats, själv angav Almqvist oftast endast genom ett finger å klaviaturen den tongång han åsyftade. Även var det oftast Vendela Hebbe, som med sin vackra, varma röst presenterade nyskapelserna för vänkretsen. Vendela Hebbe var icke endast sällsynt musikalisk, utan ägde även en både stark och vacker röst, ett arv efter fadern, prosten Åstrand.

Det område inom musiken, där Almqvist och Vendela Hebbe möttes med största sympati, var den nationella visans, folkmelodiens. Vad Vendela Hebbe satte högst, känslans äkthet och djup, uttryckets enkelhet och styrka fann hon i rikaste mått i Almqvists skapelser, inom naturmelodiens område. Dessa, liksom alla alster av Almqvists mångfrestande snille, voro ju omdebatterade och föremål för olika omdömen och värdesättning, men Vendela Hebbe försvarade dem alltid varmt med finaste förståelse och sjöng dem, som nämnt, gärna.» Att Höijer, och i likhet med honom flera samtida musikkännare, högt uppskattade Almqvist såsom tonskald, kan man med stöd av deras uttalanden till fullo konstatera. Men därom längre fram.

Till en början är det ju i sin ordning att — såsom ett å propos — hänvisa till Almqvist själv såsom musikkritiker, då han i en märklig uppsats (i den i Jönköping under åren 1844 och 1845 utgivna »Monografien») om »Poesi i sak» med underrubriken »*Musikens framtid*» ganska utförligt beskriver en »tronstrid» inom musikens rike mellan melodien och den harmonistiska konsten.

»Inom musikens värld», säger Almqvist, »måste det harmonistiska lämna suprematien, och melodien — som är saken, uppfinningen, det väsentliga, egentliga och själfva i musiken — kommer att under ett stundande tidskifte härska. Harmonistik och instrumentik hafva så länge arbetat, genljudit och låtit höra sig i massor af kompositioner med liten eller ingen musikalisk skönhet, att den senare omsider blifvit en sällsynthet på jorden. — Lik en blyg nymf har hon längesedan smugit sig bort ur en värld, som föraktat henne. — Dock skall melodien, då hon återkommer, icke härska ifrån någon synlig tron, icke i följd af reglerna i någon musikalisk lagbok, utan därigenom, att hon får i publikens stämning det öfvertag, hvartill hon länge sträfvat, och liksom hvarje uppenbarelse af det egentligen skönas gåtfulla ande

skall melodien taga sitt afgjorda välde endast därigenom att hon intager oss.»

Det saknar icke sitt intresse att i detta sammanhang höra ett uttalande av HERMAN SÄTHERBERG, även han varm konstvän och musikaliskt begåvad skald. I sina 1896 utgivna »Levnadsminnen» yttrar Säterberg:

»Man levde ännu (på Bellmans tid) i visans glada tidevarv, och vackra melodier hade man även, visserligen enkla, men dock långt mera till känslan talande, än dessa tillkonstlade, om andefattigt effektsökeri vittnande bravursånger, som nu äro på modet. Det var poesi i livet, den där tiden, »*då hela nationen var poet*» som en gång den snillrike domprosten Wieselgren yttrade i ett brev till mig.

Hur rart är det icke nu att få höra en visa bra sjungen! Jag menar ej sjungen med *artistisk konst*, utan med den om en varm känsla vittnande stämning, som giver en så anslående kraft åt den enkla visan och den glada sällskapssången.

Liksom violinen nu har hos folket jagats på flykten av dragharmonikan, så har bland de bildade visan flytt för kvarettsången. Melodien har drunknat i harmoniens flod.»

Av särskilt intresse är i detta sammanhang följande uttalande (från år 1880) av JENNY LIND: »Var ha vi numera några sångkompositörer, sedan en Bellini, Rossini, Donizetti, Lindblad och Josephson äro borta? Den tiden skrevs det sångmusik — nu åter skrivs det musik, som *skall* vara för sång, men varken är musik eller sång, utan idel harmoniska svårigheter, som lämna åsido det enkla och sant sköna. Också gör vår tid allt för att krångla bort det enkla och fordrar sedan, att allmänheten skall njuta härav såsom av verklig musik.» (Ur Svensk Musiktidning 1881, meddelat av T. Norlind i hans bok om Jenny Lind).

Almqvist hade ju ofta beundrat Jenny Linds sång, men skulle kanske hellre hört henne så tala — ord, likasom direkt hämtade från Almqvists skrift »*Musikens framtid*». Ämnet hade kanske redan dryftats i det Lindbladiska hemmet, där Jenny Lind flera år bodde och Almqvist samtidigt var nära nog daglig gäst.

Här kan ju icke bliva fråga om någon ytterligare utredning av Almqvists ganska omfattande kritik av melodiens och harmonistikens inbördes förhållande till varandra. Men vi vilja dock ännu tillfoga några strödda drag ur ovan nämnda musikuppsats,

så mycket hellre som den torde vara mindre bekant och icke ens finnes upptagen i Törnrosens bok.

»Det är någonting», säger Almqvist här, »som i konst är *svårt* för artisten att bringa i verket. Däremot är det något annat, som har den egenskapen att för honom antingen vara *omöjligt* eller högeligen *lätt*. I musiken tillhör harmonibyggnaden det svåra: den fordrar mycket arbete att läras, men kan genom studium inhämtas. — Det väsentliga åter, uppfinningen af skön melodi, måste troligen vara oändeligen lätt för den, åt hvilken Gud och natur behagat gifva sådant, men blir annars ogörligt. Det kan på intet vis inläras; studium kan här ingenting vidare uträtta än visa, huru man skickligt må kunna åt sig bruka något å annat håll befintligt, melodiöst, hvilket, om det i begagnandet mycket jämkas (så att endast tonfasonen, men icke noterna blifva desamma) står såsom *reminiscens* blott; om förändringen gjorts mindre, visar sig vara *plagiat*; och om ingen förändring alls försiggått, är uppriktig, ärlig *stöld*.

Hos de stora mästarne träffar man den musikaliska fulländningen, som består i melodiens och harmonibyggnadens arkitektoniska sammangjutning till ett. De äro således herrar både öfver det himmelskt lätta och det jordiskt svåra: de hafva snille och lärdom på en gång, både krona och lager.

— — Är det icke just däruti de förnämsta mästares storhet består, att de med de härligaste melodier vetat förena de mest sublimes tillgångar, som den enkla och dubbla kontrapunkten erbjuda, och hvarigenom de förstått på rikaste sätt använda sitt tema, än rätt fram och än omvändt, än i sin egen tonart och i en därmed besläktad, än figureradt och än . . . Männe icke härigenom, och endast härigenom, möjligheten gifvits till uppförande af dessa stolta och vördnadsbjudande musikaliska byggnader, som likna gotiska tempel med skyhöga spiror, underbara hvalf och fönsterrosor: dessa odödliga mästerverk, som man påminner sig allenast man hör namnen Bach, Händel, Haydn, Gluck, Mozart, Beethoven? Kan man påstå, att melodien hos dem ligger nedtryckt, eller att den någonsin saknas?

Och männe icke, slutligen, en melodi utan alla dessa resurser skulle vara att förlikna vid ett litet landtligt hus allenast, med ett par rum, på sin höjd, och kanske gröna luckor till prydnad utanför de hvitmålade fönsterkarmarna? Hvad har väl ett sådant hus att betyda emot en strassburger-dom?»

Vi kunna lätt förstå, var Almqvist själv såsom tonskald hade hemortsrätt. Och skulle vi för egen del våga ytterligare tillfoga något, så vore det, att de flesta nog i längden torde känna sig mer hemmastadda i den anspråkslösa, kanske till och med bristfälliga »lantliga hyddan», än i den imponerande, högtidliga katedralen. Världsberömda oratorier, mässor och operor må höra till högtidsvälfnad, men den enkla visan, som blott är melodi och ingenting annat, är att förlikna vid »dagligt bröd».

I sammanhang med ovanstående uttalanden av Almqvist angående musiken och dess framtid läser man med intresse i Aftonbladet för den 13 oktober 1847 en uppsats om Almqvists egen musik. Det är den allmänt uppburne musikkännaren prof. WILHELM BAUCK, som där (under märket —u—) tagit till orda närmast med anledning av de »Fria fantasier för pianoforte», som Almqvist då hade börjat att utgiva. Bauck skriver:

»Det är en bekant sak, att tonkonsten måhända uti ingen tid räknat ett så stort antal dyrkare som i vår, och svårigen ha någonsin så många personer, äfven utom det egentliga facket, försökt sig ej blott i den musikaliska executionen, utan ock i kompositionen. Hvad man egentligen kallar *snille*, bibehåller emellertid nu som förr sin egenskap att vara sällsynt, och man har i de flesta fall varit belåten, om det i någon mån blifvit ersatt genom en harmoniskt utbildad *talang*. I själfva verket kunna ock de flesta mer ansedda bland nutidens tonsättare räknas till denna ordning. Desto mer uppseende måste det väcka då en man — förut i besittning af ett stort skaldenamn — uppträder med musikaliska skapelser, som visa nämnda förhållande omvänt, som äro rika på snille, men förete föga spår till talang, såvida man härmed förstår formbehärskning och grammatikalisk korrekthet. Hr Almqvist har på grund häraf i sin anmälan¹ själf utestängt dessa sina märkvärdiga fantasigestalter från det *artistiska* området och i stället åt dem uppsökt ett nytt, som han kallar det *instinktiva*. Han har midt uti konstens monarki proklamerat en republik med så fria institutioner som möjligt och frågan är nu, om grann-suveränerna i den musikaliska världen vilja visa mera tolerans än i den politiska.

En rent instinktiv musik stående utom den egentliga kon-

¹ Almqvist hade den 4 sept. 1847 låtit i Aftonbladet införa denna märkliga anmälan. Vi komma att längre fram och i annat sammanhang återgiva densamma.

stens område finnes verkligen och har enhälligt blifvit erkänd som ett viktigt och betydelsefullt element. Nu uppstår emellertid frågan, huruvida äfven hr A:s skapelser tillhöra denna genre och huruvida någon utförd komposition öfverhufvud kan hänföras till den.

Folkvisan, folkdansen m. m. äro rent instinktiva produkter, de återgifva blott naturljudet samt stanna alltid vid konstvetenskapens gräns. Man finner en i sig själf afslutad idé, som ej äger och ej behöfver utveckling och harmonisering. Dessa elementer uppkomma sedan och hvila visserligen äfven på instinktiv grund, hvilket man ock finner af de förenämnde naturljudens möjlighet att låta behandla sig efter konstregler, men deras mera komplicerade naturer fordra icke blott känslans, utan förståndets biträde, för att kunna tillfredsställa tonsinnet; de stadgade sig till system, till vetenskap och kunde med detsamma icke helt och hållet frambringas af instinkten. Rent instinktiv är således motivets *uppfinnning*, ej dess *utveckling*: den förra improviseras, den senare kan det ej. Hr A. har emellertid ej gifvit musikaliska embryoner, utan genomförda kompositioner och således begifvit sig utom den blotta instinkts område. Han har också förut skördat alltför många frukter af *kunskapens* träd, för att vid det tillfälle åtnöja sig med hvad som händelsevis af sig själf kunde nedfalla därifrån. Också har han omissskänneligen i några afseenden bildat sig ett slags eget musiksystem (t. ex. användandet af harmoniska vändningar, kvartsextackordet m. m.), hvarigenom situationen stundom erhåller en karakteristisk färg, men hvilket äfven ofta alstrar hårdheter af det sträfvaste slag. Det tekniska arbetet är således dock mera konsekvent, än det vid första påseendet vill synas, ehuru de principer, hvarpå det hvilar, i många fall måste ogillas, såsom stridande mot de allmänt antagna villkoren för frambringandet af det sköna i konsten. Stundom saknar man i hr A:s fantasier äfven symmetri i proportionerna samt dessa formella sammanbindningsmedel, hvilka ofta gifva arbeten af långt mindre *inre* sammanhang en yttre hållning, under det att deras frånvaro här ger något konsekvent tänkt stycke ett abrupt utseende i det *yttre*. Därjämte anmärka vi som en besynnerlighet de ständigt förekommande fermaterna, hvarmed författaren dock egentligen synes velat antyda tempo rubato eller ritardando.

Till det *obetydliga* kan emellertid en Almqvist ej sjunka, och

äfven i hans förvillelser låter *tankens* betydelse och halt sällan misskänna sig. Uppfinningen i dessa arbeten är merendels originell och genialisk, karakteristiken ofta poetisk och träffande; flera stycken bära prägeln af en fantasi, än elegisk, än rik och eldig, än meditatív och mystisk, sådan den är Törnrosbokens författare så egen, och mången tonsättare af betydenhet skulle säkert i tysthet önska, att naturen förunnat honom en andel i den skatt, hvarmed hon så frikostigt begåfvat denne märkvärdige man. Författaren till dessa fantasier förekommer oss som Aladdin i den underbara bergsgrottan, der gyllene frukter, glödande ädelstenar öfverallt vinkade honom, och hvarmed belastad han uppsteg till jordytan, för att låta de sällsynta skatterna, länge bortglömda, i obemärkt dunkel förgäfves sprida sin glans. Om sider få de skåda dagsljuset och utsändas i verlden; mången ser likgiltigt på dem, mången skjuter dem ifrån sig, för det att ännu ej någon konstfaren hand gifvit dem form och infattning; men för den uppmärksamme betraktarens blick uppgår i deras strålar mången hägring från deras underbara hemland, detsamma där det magiska *Palatset* står, detsamma hvarifrån *De Dödas Sator* i mystiska ackorder klingade öfver till oss.»

* *

*

En väsentlig del av Törnrosbokens imperialupplaga upptages av musik, vilken omständighet ju betingade detta format gentemot duodesformatet. Det var, såsom Almqvist vid flere tillfällen betonar, hans tanke att göra Törnrosens bok till ett verk av måleri, musik och poesi, eller, såsom Jaktslottets »herr Hugo» plägade uttrycka sig, »piktur, musik och skriptur tillsammans och gjutet i ett enda helt.» — »Före Wagner», har också en kritiker yttrat, »drömde Almqvist om en framtidens konstform, som skulle vara inbegreppet av all konst, vara poesi, musik och tavla på en gång.»

FREDRIK WILHELM SCHOLANDER, i sin geniala mångsidighet en själsfrände till Almqvist (han var arkitekt, målare, kompositör, lutspelare, deklamator och skald) har i »Den blödande rosen» fullständigt utfört Almqvists idé om ett verk, där verkligen måleri, poesi och musik tillsammans blevo sammangjutna till ett enda helt. Till »Den blödande rosen», en bildcykel i 12 tavlor, skrev Scholander själf en versifierad text; till denna kompone-

rade han vidare en vacker melodi, och under målningarna anbraktes sedan både ord och musik. — Man torde knappast missa taga sig, om man antar att det var Törnrosskalden, som givit impulsen till dessa rika törnrostavlor.

Och Törnrosmusiken gick i arv till både barn och barnbarn; Almqvistsången har blivit Scholanderska släktens vackra fideikommiss¹

Musikstyckenas antal i Törnrosens bok utgör ej mindre än 75, vartill man ytterligare kan medräkna åtskilliga små mellanspel för kantele, inflätade i Håtunasagan, samt ett slags »Näckens polska» för harpa i Sigtunasagan. Men utom dessa stycken få vi ej förglömma Almqvists 26 »*Fria fantasier för piano*», utgivna i 2 serier om 11 häften. Flertalet av dessa kompositioner utkommo nära nog samtidigt med de i imperialupplagans senare del upptagna och voro helt visst ämnade att i sinom tid däri införas. Ett par av dem finner man där verkligen redan, fastän under annan benämning. »Förf. till Törnrosens Bok» finner man antecknat under kompositörens namn på varje särskilt musikhäfte, som dessutom bär ett i trycksvärta utfört avtryck av hans sigill. — När Almqvist plötsligt lämnade fäderneslandet, avbröts icke blott fortsättningen av dessa »*Fria fantasier*» (1:sta serien innehåller 20 stycken i 9 häften, den 2:dra serien blott 6 stycken i 2 häften), utan även hans musikaliska produktion för övrigt.

De musikstycken, som finnas intagna i Törnrosens bok, voro i regeln ämnade att illustrera åtskilliga på »Jaktslottet» upplästa dikter och berättelser eller beräknade att såsom tillfällighetsmusik förnöja slottsfamiljen och framför allt familjefadern, hovmarskalken Hugo Löwenstjerna, samt höja stämningen under de så kallade aftoncirklarna. Richard Furumo — Törnrosskaldens ställföreträdare — så hette »herr Hugos» sång- och sagokunnige »hovskald».

Såsom prov anför vi Richard Furumos första uppträdande på Jaktslottet, där vi finna honom såsom på en gång skald, kompositör och sångare i samma person.

En vacker septembrafton, så berättas det, vandrade Richard

¹ Till komplettering kan tillfogas, att hovsångerskan Mme Charles Cahier, som under sin vistelse i vårt land lärt känna och uppskatta svensk musik, numera upptagit ett par av Almqvists *Songes* på sin i texttryck utgivna rikhaltiga repertoar.

över skogarna till herr Hugos gård, gick in, steg uppför trappan och träffade Julianus ensam i den stora salongen med pianofortet¹. Rummet hade sina fönster västerut med fri utsikt över den omgivande skogstrakten och den täcka insjön i grannskapet. Herr Hugo själv och de övriga familjemedlemmarna voro för tillfället icke tillstädes. — Sedan de unga männen under några minuter i tysthet betraktat den sköna, angränsande nejden, såg Julianus på Richard och sade helt oförtänt: »Sjung för mig!»

— Jag sjunga? Jag är icke musikus.

»Här är klart och månljust — sjung Richard!»

— Jag skulle kanske sjunga *Månsången* för dig?

»Om du kan — har månen något att sjunga, så låt mig höra.»

Sedan nu Furumo såsom inledning föredragit en saga samt en visa om »Ramulfs äventyr», följer omedelbart därpå »Månens sång». Sången omfattar 8 strofer samt därefter ett tonstycke för piano såsom avslutning. Och är denna komposition märklig såsom det första bland Törnrosbokens många fantasistycken.

Av verserna anför vi följande:

Månen sjunger så om sig,
Rösten skall omsusa dig:
»Glädjen, som jag andra gifver,
Gifver icke någon mig.

Vidt jag vandrar i dunkla himlen,
Friska, silfvermantlade skyar inunder mig glimma.

Jag går ensam i
Jernlust slutet, ej
Någon vet mitt
Hjärtas toner, mitt
Väsandes eld.

Dystra jorden är min brud²,
Henne följa är mitt bud,
Solen fjärran är mitt hjärtas,
Hjärtas svalka, frid och glans.

Vidt jag vandrar i höga himlar,
Friska, silfvermantlade skyar inunder mig leka,

Men i ensliga
Minnets hem går jag

¹ Angående herr Hugo, Richard Furumo, Julianus m. fl. hänvisas till kapitlet om »Jaktslottet och dess invånare.»

² »Du mins Julianus», yttrar Richard i en parentes — tämligen omotiverat — »att hos våra fäder var månen maskulin, men jorden och solen feminina.»

Glad och gråter.
Ingen känner mitt
Väsandes ton.

Dystra jorden visst är from,
Men dess ande tom, så tom.
Efter sällskap, frid och fyllnad,
Fyllnad evigt längtar jag.

Långt jag vandrar i stjärnehimlar,
Friska, silfvermantlade skyar inunder mig dansa.

Solen blott är mitt
Minnes skönhet och
Tysta tanke.
Ingen känner mitt
Väsandes eld.

Framåt stormar! Fram vår gång
Ilar friskt med luftens sång.
Glädjen, som jag andra gifver,
Den begär jag ej åt mig.

Fram vi segla i vida himlar!
Tusen silfvermantlade skyar få svårt att oss hinna.

I, som hjärtan i
Själen ägen, mig
Följen — höljen
Lifvets rosor i
Tårarnas glans.»

Efter denna »Månens sång», vars melodi icke blivit upptecknad¹, satte Richard Furumo sig ned vid salongens piano och spelade i skymningen en improviserad månskensfantasi².

De musikstycken, som ytterligare äro införda i imperialupplagans första del (av 1839) äro: *Björnninnan* (även kallad »Kom i skogen»), ett sångstycke, införd i berättelsen med samma namn³.

Ifrån Leonard, en fantasi med ett åtföljande brev. *Fader, o säg mig* —, ett trestämmigt sångstycke. *Nyniannes Röst* och *Det doftar i skogen*, sånger utan ord. *Uppvaknandet*, en trestämmig sång för 2 tenorer och bas.

¹ En annan visa, benämnd »Månsången», finnes intagen i ett av Almqvists handskrivet nothäfte.

² Denna fantasi för piano är införd i imperialupplagan av Törnrosens bok.

³ Om denna komposition skriver Wilh. Bauck: »Björnninnan med sin passionerade stämning, sitt än vilda, än ömma uttryck, är en kraftigt lefvande illustration till den härliga saga, som återfinnes i Törnrosens Bok.» — Sången »Kom i Skogen», fordom, särskilt i Finland, mycket populär, har blivit harmoniserad av både Otto Lindblad och Wilhelm Bauck.

Omedelbart därpå följa *De sju Sångerna under Tälten*: Engels kallelse, Minnets sång, Guds krig, Lifvets visa, Hoppets sång, Drömmarnas sång och Brudarnas sång. Alla med text samt trestämmigt arrangerade.

I berättelsen *Melia* samt skaldestycket *Arthurs jakt* äro ett par kortare trestämmiga sånger inflätade, och därefter följer såsom avslutning *De två Chorerna*, en växelsång mellan »Första Choren» (fyrstämmig) av jordens andar, frågande, och »Andra Choren» (trestämmig) av Serafer, svarande.

Att Almqvists sånger länge varit kända, innan de i tryck blivit tillgängliga, framgår av flera uttalanden. Fru SILFVERSTOLPE omnämner dem i sina Memoarer redan 1828, och då Almqvist hösten 1838 i Lund uppvaktades av studenterna, sjöngo de i kvartett en av hans visor. Almqvist skriver därom till sin hustru den 11 november 1838 bland annat följande: »När jag efter slutad akt (disputation för professur) gick hem, hände mig den äran, som förr icke med någon speciminant tilldragit sig, att studenterna i massa följde mig till min port, ropade hurra och vivat och därefter till min förvåning afsjöngo en af mina visor, »Engelens kallelse», som de i hast lärt sig. — Jag kan icke neka att jag var rörd.»¹

Thomander, hos vilken Almqvist bodde under sin vistelse i Lund, stod vid sin gästs sida och yttrade, sedan Almqvist tackat studenterna för hyllningen, ytterligare till dessa: »Om jag än bleve så grå som mossan på en sten, skall jag dock aldrig glömma, vad I denna kväll gjort mig.»

Sånganförrare vid detta tillfälle var OTTO LINDBLAD, som just hösten 1838 hade bildat Lunds studentsångförening, och det var han, som i och för studenternas uppvaktning fyrstämmigt arrangerat och inövat Almqvists visa, vilken ända in till våra dagar stått på Lundastudenternas repertoar.

Bland de i sångarhyllningen deltagande studenterna befunno sig tre sörmländingar med goda röster. De sjöngo nu med i kören, men det dröjde ej länge, innan de läto höra sig som solo-

¹ Den 15 november skriver Almqvist från Lund till Adolf Lindblad om ännu en studentuppvaktning föregående afton. »Studenterna hafva en corps eller i skock för andra gången varit här för att taga afsked, ropat vivat, sjungit och hurrat, och jag har talat svenska för dem ur min port, så att — — —. Men ingen Politik. Bara om Poesi och Lif. Detta skall säkert ännu mer öka de ilsknes ilska emot mig.»

sångare med en repertoar, som man ännu ej hunnit att helt förgäta. Dessa tre unga sångare voro Olle Strandberg, dennes bröder Carl Strandberg (Talis Qualis) samt Herman Säterberg.

De hyllande studenterna lyckades dock ej med alla sina röster jämte »Engelens kallelse» vinna gehör och göra Almqvist till professor i Lund. Men »kallelsen» tystnade icke; år efter år ljöd Törnrossången från Lundagård och återljöd länge långt bortom stadens hank och stör.

Förutom den av gammalt hängivna Stockholmskretsen med Lindbladiska hemmet såsom centrum fick Törnrosskalden, såsom han själv betygar, i Skåne sina bästa vänner. Och det kan hända, att man i ett och annat skånskt hem får höra Almqvists sånger ännu i dag.

AUTOGRAFER AV L. VAN BEETHOVEN I K. MUSIKALISKA AKADEMIEN.

MEDDELADE AV

C. F. HENNERBERG.

I bland K. Musikal. Akademiens rika samlingar av autografer av tonsättare och andra musikaliska konstnärer befinna sig även några minnen i handskrift av L. van Beethoven. I utgivna samlingar av Beethovens brev finnes den skrivelse publicerad, som B. tillställde K. Musikaliska Akademien med anledning av B:s inval år 1822 som akademiens ledamot¹.

Mindre känt är emellertid ett i Akademiens bibliotek förvarat brev, helt och hållet skrivet av Beethoven. Det är ställt till violoncellisten VINCENT HAUSCHKA, som en tid hade anställning vid hovoperan i Wien såsom någon sorts arrangör, och har uppenbarligen avseende på det första framförandet av operan *Fidelio* år 1814. Operan hade som bekant tidigare givits under namn av *Leonora*, och efter en genomgripande omarbetning till såväl text som musik gavs åt densamma namnet *Fidelio*. När operan i sitt nya skick första gången skulle uppföras, hade man av något förbiseende råkat på teateraffischerna få det gamla namnet, *Leonora*, tryckt i st. f. *Fidelio*. Härpå syftar B. i brevet genom det skämtsamma uttrycket »des veruntreuten *Fidelio*».

Brevets lydelse är följande:

Es ist nöthig, lieber V., dass wir uns sogleich sprechen wegen des veruntreuten *Fidelio*. Lassen sie sagen, ob ich sogleich oder wenn immer noch heute mit ihnen zusammenkommen. Adieu.

Ihr

Ludwig van Beethoven.

¹ Brevet, som är avfattat på franska språket och endast har underskriften av Beethoven själv, finnes infört i »Beethovens brev, i urval översatta av GUNNAR NORLÉN. Med inledning av TOBIAS NORLIND. Uppsala, J. A. Lindblads förlag 1920, sid. 140. Omedelbart förut finnes det brev, som Beethoven av samma anledning sände till konung Karl XIV Johan. Franska orig. finnes i Högtidstal av Oscar Fredrik, utg. av FR. CRONHAMN, Sthlm 1885, s. 134 ff.